

PREVENTIE | 25 AUG 2020

PREMIUM

Mierau: 'Niemand draagt verantwoordelijkheid voor volksgezondheid'

De politiek moet harde targets stellen voor volksgezondheid, waarvoor de minister en wethouders politiek verantwoordelijk zijn. En deel Nederland op in zeven regio's voor integraal volksgezondheidsbeleid. Dat zijn de belangrijkste lessen van de coronacrisis die hoogleraar Mierau aanbiedt aan de minister van VWS. 'De Tweede Kamer heeft de minister nog nooit ter verantwoording geroepen omdat te veel mensen obesitas hebben.'

 Bewaren

Jochen Mierau: 'Wie is nu aanspreekbaar als het aantal coronabesmettingen in een gemeente toeneemt? De wethouder of de minister?'

De coronacrisis legt genadeloos de zwaktes bloot van het Nederlandse zorgstelsel. Net als de meeste andere Westerse landen was Nederland niet klaar voor een pandemie op de schaal van Covid. Maar ook zonder de coronacrisis liep het zorgstelsel vast op de **obesitaspandemie**, de toenemende gezondheidsverschillen tussen laag- en hoogopgeleiden en de vergrijzing. Dat stelt Jochen Mierau, hoogleraar economie van de volksgezondheid aan de Rijksuniversiteit Groningen en wetenschappelijk directeur van de Aletta Jacobs School of Public

Health. Hij is een van de wetenschappers die door minister Hugo de Jonge van VWS is gevraagd om lessen te trekken uit de aanpak van de eerste golf in de coronacrisis. Over zijn bevindingen, die 1 september worden gepubliceerd, spreekt hij met Zorgvisie.

Vershil in levensverwachting is 15 jaar

Het toenemende verschil in levensverwachting tussen laag- en hoogopgeleiden staat al veertig jaar op het vizier, zonder dat er echt iets aan wordt gedaan, vindt Mierau. 'Om de twee à drie jaar is er een onderzoek dat concludeert dat het verschil weer is toegenomen. Ondanks plechtige beloftes tot beterschap blijft het verschil toenemen tot inmiddels vijftien jaar. Het is een probleem als de kikker in kokend water. Het probleem wordt geleidelijk groter tot het bijna onbeheersbaar is. We hebben een taal bedacht om erover te praten. Maar we doen niets. Er is nog nooit een wethouder afgetreden omdat in een bepaalde wijk te veel mensen met obesitas wonen.'

Versnipperde verantwoordelijkheid

De bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de volksgezondheid is nu **te veel versnipperd** over de minister, gemeenten, **GGD'en** en Veiligheidsregio's. Daardoor is uiteindelijk niemand aanspreekbaar. 'Wie is nu aanspreekbaar als het aantal coronabesmettingen in een gemeente toeneemt? De wethouder of de minister?'

Harde norm voor volksgezondheid

Mierau pleit voor de invoering van harde normen in de volksgezondheid, net zoals dat gebruikelijk is in andere sectoren. 'Als de minister van Landbouw de stikstofnorm niet haalt, heeft ze een probleem. Als de minister voor Financiën niet voldoet aan de Europese begrotingsnormen, is die politiek aanspreekbaar. Toen in de Urgenda-zaak de norm voor fijnstof niet werd gehaald, gaf de rechter opdracht tot het nemen van maatregelen. Normen geven urgentie.'

Maximaal 10 procent obesitas

In onderdelen van de gezondheidszorg is het stellen van normen al normaal. Dat gebeurt bijvoorbeeld in de curatieve zorg. Voor chirurgen geldt een minimaal aantal operaties voor een bepaalde behandeling. Aan de personeelsbezetting op de IC of de SEH worden normen gesteld. Maar als het gaat om de publieke volksgezondheid, gebeurt het niet. 'We meten de volksgezondheid niet, we stellen geen harde doelen die afdwingbaar zijn bij de rechter. Niemand is verantwoordelijk en aanspreekbaar. De Tweede Kamer heeft de minister nog nooit ter verantwoording geroepen omdat in Nederland te veel mensen obesitas hebben. Als de norm maximaal 10 procent obesitas wordt en de minister zit daarboven, dan moet hij dat uitleggen aan de Kamer.'

Regionale aansturing

Naast het stellen van normen en targets, pleit Mierau voor een regionale aansturing. In de eerste golf van de coronacrisis heeft Nederland in zijn ogen te lang vastgehouden aan landelijk beleid, met weinig aanpassingen aan de regionale context. Denk aan de verschillen tussen krimpregio's, grensgebieden en dichtbevolkte grootstedelijke gebieden. Ook in Duitsland, België, Spanje en Engeland lopen experimenten met regionaal beleid.

Zeven regio's voor volksgezondheid

Voor integraal volksgezondheidsbeleid is volgens Mierau de schaal van gemeenten te klein, maar landelijk is Nederland weer te groot. Verdeel Nederland in circa zeven regio's met elk 2 tot 3 miljoen inwoners, luidt zijn advies. Dat is een optimale schaal voor volksgezondheidsbeleid, zodat het aansluit bij regionale verschillen. 'In crisissituaties zoals nu is het met zeven regio's veel eenvoudiger op te schalen naar landelijk beleid dan met de huidige 25 Veiligheidsregio's.'

Leidende rol UMC

Voor de academische ziekenhuizen ziet Mierau een leidende rol in zo'n regio. Een regio zou bestaan uit bijvoorbeeld één UMC, twee of drie topklinische ziekenhuizen, nog wat algemene ziekenhuizen, drie GGD'en, aanbieders in de eerstelijnszorg en het sociaal domein,

zorgverzekeraars en gemeenten. 'Denk aan de provincies Groningen, Friesland en Drenthe samen. De uitdagingen voor de volksgezondheid in die drie provincies zijn voor 80 procent vergelijkbaar. Waarom zou je dan niet samen één visie op zorg maken voor de hele regio?'

Subsidie voor samenwerking

Voor de nieuwe regio-indeling is volgens Mierau geen grote stelselwijziging nodig. Het kan prima met de huidige wetten en regels. De Rijksoverheid kan de regio-indeling realiseren met financiering. Het kabinet kan partijen met subsidies verleiden tot regionale samenwerking. 'Als je samenwerkt met één UMC, drie GGD'en, huisartsen, het sociaal domein en gemeenten, krijg je daarvoor subsidie.'

Preventie

Preventie zou dan ook een veel betere plek krijgen in het stelsel. 'Preventie leer je door het te doen. Op regionaal niveau doe je interventies en je meet de effecten. Op basis daarvan stel je het beleid bij. Je hebt in feite zeven regio's waarin je kunt experimenteren met beleid.'

Zorgvisie schrijft een serie verhalen over de bestuurlijke versnippering van de organisatie van de publieke volksgezondheid. Eerder verschenen:

- ***'Infectieziektebestrijding staat al tien jaar op waakvlam-niveau'***
Infectieziektebestrijding in Nederland is een doolhof van bestuurlijke verantwoordelijkheden, een 'poldergedrocht avant la lettre'. De belangrijkste weeffout in de Wet Publieke Gezondheid is dat de minister van VWS niet rechtstreeks bestuurlijk verantwoordelijk is. 'Als iedereen verantwoordelijk is, is niemand verantwoordelijk', zegt Laurent de Vries.
- ***'Waarom de GGD'en operationele slagkracht missen'***
De GGD'en zijn ingebed in de ambtelijke cultuur van gemeenten en hebben geen enkele ervaring met de enorme opschaling die nu van hen wordt gevraagd. 'GGD'en missen een trackrecord waaruit je kunt afleiden dat ze dit varkentje wel even gaan wassen', zegt Richard Janssen, hoogleraar bestuur en management van zorginstellingen en oud-GGD-directeur.

De Dag van de Preventie

Op 2 september 2020 organiseert Zorgvisie de Dag van de Preventie met als sprekers onder meer Ruben Wenselaar (voorzitter raad van bestuur Menzis), Jochen Mierau (directeur Aletta Jacobs School of Public Health), Jos de Blok (over afspraken Buurtzorg en VGZ over zinnige zorg), Hanneke Molema (senior consultant Innovations for health at TNO, expert Leefstijlgeneeskunde), Hans Peter Jung (huisarts in Huisartsenpraktijk Afferden) en Wim Tilburgs (voorzitter en oprichter van Stichting Je Leefstijl als Medicijn, leefstijlcoach, e-health consultant). **Meld u hier aan.**

0

Bart Kiers

Bart Kiers schrijft zowel over cure als care. Zijn aandachtsvelden zijn de ziekenhuizen, medisch specialisten, wijkverpleging en ouderenzorg.

PREMIUM

ACHTERGROND

Zorgpersoneel terug uit coronagebied? Dan preventief twee weken thuis

Zorgmedewerkers die in corona-risicogebieden zijn geweest, krijgen het advies om preventief twee weken thuis te blijven. Dat staat in de aangescherpte maatregelen die ActiZ vandaag uitbrengt.

PREMIUM

NIEUWS

Zo pakt vvt-sector Noord-Brabant de coronacrisis aan

Het RONAZ (Regionaal Overleg Niet Acute Zorg) heeft als doel om beleidslijnen en adviezen snel met elkaar te kunnen uitwisselen en zo de coronacrisis optimaal te lijf te gaan.